

Hope College

Hope College Digital Commons

Van Raalte Papers: 1870-1879

Van Raalte Papers

10-31-1874

A Letter of A. C. Van Raalte to Philip Phelps

A. C. Van Raalte

Follow this and additional works at: https://digitalcommons.hope.edu/vrp_1870s

The original documents are held in The Joint Archives of Holland. This digitized material is intended for personal research/study only. The original documents may not be reproduced for commercial use in any form or by any means, electronic or mechanical, without permission in writing from [The Joint Archives of Holland](#).

Recommended Citation

Van Raalte, A. C., "A Letter of A. C. Van Raalte to Philip Phelps" (1874). *Van Raalte Papers: 1870-1879*. 203.

https://digitalcommons.hope.edu/vrp_1870s/203

This Book is brought to you for free and open access by the Van Raalte Papers at Hope College Digital Commons. It has been accepted for inclusion in Van Raalte Papers: 1870-1879 by an authorized administrator of Hope College Digital Commons. For more information, please contact digitalcommons@hope.edu.

October 31, 1874

No. 92

A letter of A. C. Van Raalte to Philip Phelps, reporting that Cohen Stuart has given books to Hope College and other matters relating to Stuart.

Original in the Archives of Hope Collge.

" my dacht bet er een jongeling van 17, 18. een Student
 " geworden, met een goeden geestes klaggen aanleg
 " en althans aan een zekere bestendigheid van den Geest
 " van hardte te dienen. Maar wy hebben hier niet met
 " abstractieën te doen, en dan kan het volk zijn
 " dat in menig opzigt een juist oordeel moet
 " eraring en vastheid van overtuiging verzoeken. Het
 " in menig opzigt de voortken verdient. Van de
 " men. Schryft de veelzeker te hebben. Maar wy wil ik
 " in Syngeval liever wat onrechtvaardig en raamskandiger
 " te dien eest een besluit nemen, dan alby een ander alle
 " te doen. Na dat Schryft ik u ook over de de zaak meer.
 " Maar wel hoop ik, niet alleen te zeggen, en lang een
 " keus te kunnen doen die der Kerk van Amerika tot
 " heil en de eest te eermoge zijn. De Professoren al
 " hier zynen boos over. Zeggen de, dat ik anders hun
 " duwen. Raadschieten en onduwen wil naar een goed
 " aanstaand leeraar, om te zien aan de Hollandsche
 " Kerk hier te over. Men is daarvan thans te
 " niet te min voordien. Daarom is het vinder van het
 " gewenschte nog te meer bedwarsend.

This communication is delayed especially by my
 disagreement with the express. - Dr. Stuart
 needs an official answer. In my former
 absence I did refrain to express opinion. I told
 him in due time President of the college and
 Executive Committee would gratefully acknowledge
 his exertions. Your letter is big proof of me to
speak of this letter, afterward it slipped out my mind.
 I go forward in this important trust. He needs official
 encouragement. yours truly
 H. Woodruff

Cohen Stuart
 Note (in Dutch) about a promised student
 92
 Holland rich.
 New Dr. P. Phelps. Oct 21/1844

Dear Sir,
 I accept hereby from Dr. John Stuart
 for Hope College Library the three
 first Parts of his Memorial copy
 of the unurgical Alliance
 meeting in New York. Very
 useful for the Boy.
 An acknowledgement with the
 college Seal affixed, will be
 pleasant in the Netherlands, and
 for us the best policy. Afterward
 the Council can take notice and ap-
 prove the course of the Executive
 Committee. Excuse my liberty
 in suggesting this. -
 Dr. Stuart writes thus about
 that promised student: I hope

Holland Mich

Oct 31/1874

Revd Dr P: Phelps.

Dear Brother,

Please accept hereby from Dr Cohen Stuart¹ for [the] Hope College library the three first Parts of his Memorial Book of the Evangelical Alliance Meeting in Newyork.² Very usefull for the Boys.³

An acknowledgement with the [Hope] College Seal affixed will be pleasant in the Netherlands, and for us the best policy. Afterwards the Council can take notice and approve the course of the executive committee. Excuse my liberty in suggesting this.⁴

Dr. Stuart⁵ writes thus about that promised student: I copy and do not translate to keep it pure: The Holland Brethren in the executive committee will translate it:

[In translation]

The matter of the young man for Hope College was constantly on my mind. Thus far I have not received sufficient certainty to make a specific recommendation. I wish to operate with certainty and carefully. Feeling the responsibility which has been placed on me I would prefer to make a nomination later rather than precipitously. Besides I wished to find rather than to seek in this matter; that is to say, not to choose my own way too much, but to see whether the suitable and the desired person comes to me. A time for me to look for, but not to search and hunt. Therefore, for now at least and for as long as it does not appear to be necessary, I prefer not to advertise or announce it publicly. Perhaps I will have to do that later. In the meantime I have spoken here and there about my authorization. As a consequence three [men] contacted me subsequently. Number one recommended himself highly but appeared less worthy for recommendation. Number two was recommendable but could not decide later to devote himself to the ministry in America. I continue to have contacts with number three. If I were to follow the impulse of my heart I would send him to you anon. But I need to know more about

¹ See the other letter written by Van Raalte to Phelps on ^{31 Oct. 1873} this same day for information in f. n. 2 for information on M. Cohen Stuart.

² Cohen Stuart had just attended this Alliance meeting prior to his visit to Holland, Michigan.

³ This book is no longer in the collection of either Hope College or Western Theological Seminary. However, the seminary library currently holds several nineteenth volumes of the Evangelical Alliance.

⁴ Van Raalte was again cordial in his dealings with Phelps. He must also have been feeling better in contrast with his bad mood when he wrote Phelps on 17 May.

⁵ Van Raalte who was proud of his honorary degree from Rutgers College made sure that Cohen Stuart was acknowledged as having an honorary doctorate from the same institution.

him. He was recommended very strongly and forcefully to me by the elder Vander Linden⁶ of Amsterdam, a worthy gentleman and devout Christian, completely reliable. He knows that your man intimately and has so for a long time.

The recommendation is seconded by Adama van Scheltema⁷ and Hasebroek.⁸ The person in question is Van Bremen,⁹ twenty-two years old, and a student here for one year already (propaedeutics¹⁰ in theology). He is not without gifts and as Vander Linden testifies, has determined conviction and true piety. Formerly he appeared not to be steadfast in his choice; he chose a military career for a while, which was followed by a clerical job. He finally applied himself to his studies and became determined in his choice to become a pastor. Viewing it abstractly, this is not entirely what I had imagined as desirable for your college. I would be inclined to favor a young man seventeen or eighteen years old, who has just become a student and who has a good, felicitous disposition, and who already now has the determination to serve the Lord with all his heart. But we are not concerned here with abstraction and it could be that in many ways a person who has gained more experience and steadiness of conviction deserves preference. Van Bremen appears to have much that is good. But I would prefer to observe carefully and closely in his case before I take a decision—more so than I would normally do for another person. I will write you more about this matter later. But before long I hope to be able to make a choice, with the Lord's blessing, which will be for the good of the church in America and to the Lord's honor. The professors here are angry about it. They feel that I am like a thief in the sheepfold and looking for a good prospective pastor to steal him from the Dutch church here. There is, after all, not a superfluity of those here at present. Therefore it is even more difficult to find the desirable candidate.

[Van Raalte continued his letter]

This communication is delayed especially by my disagreement with the express [communication with] Co.¹¹-- Dr. Stuart needs an official answer. In my correspondence I did refrain to express opinion. I told him in due time [that the] President of the College and Executive Committee would gratefully acknowledge his exertions.¹² Your sickness did prevent me to speak of this letter; afterwards it slipped my mind. To go forward in this important trust He needs official encouragement.

⁶ J. H. van der Linden was an Elder in the Dutch Reformed Church in Amsterdam. *Christelijke Encyclopaedie voor het Nederlandsche Volk* v. 3, 684.

⁷ Carel Steven Adama van Scheltema (1815-1897) was a Dutch Reformed pastor in Amsterdam. *Christelijke Encyclopaedie...*, v. 1, 32-33.

⁸ Johannes Petrus Hasebroek (1812-1896) was also a Dutch Reformed pastor in Amsterdam. Since Cohen Stuart mentioned these gentlemen's names, it may be possible that Van Raalte knew of them.

⁹ A student with this name was not listed in any of Hope College and Theological School catalogues in the mid-seventies. It is likely he never came to America and matriculated in theology at Hope College. It was not unusual to have a Netherlander come to America. At this time, some Japanese students attended Hope College. It was likely that both Van Raalte and Phelps were interested in having more international students at the college.

¹⁰ This would have been an introduction to theology course.

¹¹ It is not clear to whom Van Raalte was referring with this cryptic message.

¹² There is no mention of this matter in either the minutes of the Council of Hope College or in the minutes of the Executive Committee.

yours truly

A. C. Van Raalte

Holland Mich

Oct:31/1874

Revd Dr F. Phelps

Dear Brother

Please accept hereby from Dr Cohen Stuart for Hope College Library the Three first Parts of his Memorial Book of the Evangelical Alliance meeting in New York. Very usefull for the Boys. An acknowledgment with the College Seal affixed, will be pleasant in the Netherlands, and for us the best policy. Afterwards the Council can take notice and approve the course of the executive committee. Excuse my liberty in suggesting this.

Dr Stuart writes thus about that promised student: I copy and do not translate to keep it pure: The Holland Brethren in the executive Committee will translate it.

(Here follows Dr. Stuart's long Dutch letter. "To keep it pure" I'll not translate it either. Written in very small script, it covers about three correspondence pages. It would appear that a young man in Hol and had been considered by Dr Stuart's committee as a possibility to be sent to Hope College to study there for the ministry but that he wasn't exactly, in the opinion of Dr. Stuart, the right type. For one thing, he had recommended himself a bit too highly. The Professors at whatever school the young man had been a student for a year were indignant because Dr Stuart thought of depriving the school of a good oncoming ministerial student.)

This communication is delayed, especially by my disagreement with the express Co. Dr Stuart needs an official answer. In my correspondence I did refrain to express opinion: I told him in due time the President of the College and the Executive Committee would gratefully acknowledge his exertions. Your sickness did prevent me to speak of this letter, afterwards it slipped out of my mind. To go forward in this important trust he needs official encouragement.

Yours truly

A.C. Van Raalte

Holland, Mich.

Oct, 31 1874

Rev. Dr. P. Phelps:

Dear Brother:

Please accept hereby from Mr. Cohen Stuart for Hope College library the three first parts of his Memorial Book of the Evangelical Alliance meeting in New York. Very usefull for the boys. An acknowledgment with the college seal affixed, will be pleasant in the Netherlands, and for us the best policy. Afterwards the Council can take notice and approve the course of the executive committee. Excuse my liberty in suggesting this.

Dr. Stuart writes thus about that promised student. I copy and do not translate to keep it pure. The Holland Brethren in the Executive Committee will translate it.

(Here follows Dr. Stuart's loan Dutch letter. "To keep it pure" I'll not translate it either. Written in very small script, it covers about three correspondence pages. It would appear that a young man in Holland had been considered by Dr. Stuart's committee as a possibility to be sent to Hope College to study there for the ministry but that he wasn't exactly, in the opinion of Dr. Stuart, the right type. For one thing, he had recommended himself a bit to highly. The Professors at whatever school the young man had been a student for a year were indignant because Dr. Stuart thought of depriving the school of a good oncoming ministerial student.)

This communication is delayed, especially by my disagreement with the express company. Dr. Stuart needs an official answer. In my correspondence I did refrain to express opinion. I told him in due time the President of the College and the Executive Committee would gratefull acknowledge his exertions. Your sickness did prevent me to speak of this letter, afterwards it slipped out of my mind. To go forward in this important trust he needs official encouragement.

Yours truly,

A.C. Van Raalte

wilde de beteekenis van de rede niet onderschatten. Zijn dogmatisch principe was niet oud-Luthersch. Hij streefde als Vermittlungstheoloog naar een verzoening van de Christelijke vroomheid met de moderne cultuur. Bij eenige kerkelijke partij heeft hij zich echter nooit aangesloten. Hij is wel geen man geweest, die een nieuwe periode op theologisch terrein ingeluid heeft, maar als geleerde en als persoon heeft hij tot de groote Deutsche theologen behoord. Als schrijver was hij klassiek. Hij stierf 3 Januari 1890. [24.

Hasebroek (Johannes Petrus), geboren te Leiden 6 November 1812, overleden te Amsterdam 30 Maart 1896, behoorde tot een familie, die, afkomstig uit Fransch-Vlaanderen, haar naam ontleende aan de stad Hazebrouck. Om des geloofs wille uitgeweken, hadden sommige leden zich gevoegd bij de Pelgrimvaders, die naar Amerika trokken (in de Vereenigde Staten komt de familie Hasebroek nog voor); anderen kwamen naar Holland, en vestigden zich vooral te Leiden, waar zij tot de Waalsche gemeente behoorden. J. P. Hasebroeks grootvader, Henricus Hasebroek, theologisch doctor en predikant te Oudewetering, had naam als dichter in zijn Leidsch kunstgenootschap. Met mejuffrouw Toussaint had Hasebroek gemeen, dat beiden, evenals Beets, apothekers-kinderen waren, een omstandigheid, in het bekende spotliedje in *Braga* herdacht. Maar in dit Leidsche apothekersgezin ging de conversatie stellig niet alleen over poeders en pillen. Men was er letterlievend. En een man als Van der Palm behoorde er tot de huisvrienden. Zóó kon de letterkundige aanleg van Hasebroek zich voorspoedig ontwikkelen. Zijn universitaire studie te Leiden werd eenigen tijd onderbroken toen hij, hoewel gansch geen vriend van het rumoerig krijgsbedrijf, in 1830 met de koninklijke jagers te velde trok. Aan de Leidsche academie waren o.a. Bernard Gewin, Gerrit van de Linde, Heije, Kneppelhout, Drost, Bakhuizen van den Brink, Beynen, W. Moll en Beets zijn vrienden. Op zijn examens aan de universiteit haalde hij altijd den hoogsten graad. Algemeen was dan ook de verbazing, toen hij in Mei 1835 voor zijn kerkelijk examen werd afgewezen; wat zijn leermeester Van der Palm zich geweldig aantrok. In Mei van het volgende jaar toegelaten, aanvaardde hij 30 October 1836 het predikambt bij de Nederduitsche Hervormde Gemeente te Heiloo. En Hasebroeks eerste pastorie was van den aanvang af het middelpunt van een bloeiend letterkundig leven. 't Was de Muiderkring dier dagen. Geertruida Toussaint uit Alkmaar, Potgieter uit Amsterdam, Beets met zijn Aleide, Hofdijk, Beelo, Brill, Kneppelhout, Van Lennep, Gewin, Bakhuizen en Willem de Clercq kwamen hier bij den jongen predikant meermalen bijeen, of bleven er langer of korter tijd — zooals de Kennemers het noemen — „te waardschap”. Op een dag in 1839 wandelden Potgieter, Beets en Hasebroek onder de beukeboomen van den huize Nijenburg te Heiloo, waar Van der Palm's dochter, Mevrouw van Foreest woonde, en de Heiloosche kring zich wel onder het genot van kandeel vereenigde. Potgieter sprak toen met zijn beide vrienden over zijn plan om een nieuwen almanak, de

Tesselschade, uit te geven, en vroeg van hen een bijdrage. Hasebroek zegde hem met zijn bekende vriendelijkheid terstond een vers toe. Maar Potgieter toonde aan een stuk proza de voorkeur te geven. Met zijn scherpen blik had hij nl. in door Hasebroek aan hem geschreven brieven diens aanleg als prozaïst ontdekt. Dit gaf den stoot aan de verschijning van *Waarheid en Droomen*, een bundel schetsen, die, onder het pseudoniem: *Jonathan*, Hasebroeks naam voor goed een plaats deed innemen onder onze eerste prozaïsten. Het is een boek vol mijmeringen en bespiegelingen, minder levendig en daardoor minder populair dan de *Camera* van zijn vriend Hildebrand. Eerst maakten de bijna gelijktijdig verschenen boeken denzelfden opgang. Tot aan den derden druk hielden ze gelijken tred. Maar toen begon het boek van Jonathan achter te blijven. Intusschen zal het onbetwistbaar zijn plaats in onze letterkunde blijven handhaven als karakteristieke uiting van een blijden, vromen humor, eenvoudige Hollandsche schalkheid en luim getemperd door een traan. In dit boek komen ook toespelingen voor op een ongelukkige liefde, die de jonge dominee in deze jaren gehad heeft. Hasebroek leefde te Heiloo met zijn zuster Elisabeth, schrijfster van *Te Laat*. Men zegt, dat hij Geertruida Toussaint tevergeefs ten huwelijk zou hebben gevraagd.

In Maart 1843 aanvaardde hij de evangeliebediening te Breda. Daar huwde hij jonkvrouw Van Tets, die 43 jaar aan zijn zijde leefde. Hun echt bleef kinderloos. Bij zijn komst in Breda kwam de kenner van onze kerkelijke toestanden in vroeger eeuwen, Dr G. D. J. Schotel uit het naburige Chaam (later stond hij in Tilburg) hem de hand reiken. Gemeenschappelijke liefde voor de vaderlandsche letteren legde toen den eersten knoop tot een jarenlange vriendschap tusschen hen, door wisseling van gedachten op het veld van letterkunde en godgeleerdheid versterkt. Van Breda, waar hij zes jaren arbeide, leidde zijn weg in 1849 naar Middelburg. Hier werkte hij een tijdlang samen met zijn ambtgenoot J. J. L. ten Kate, den oud-medewerker van *Braga*, den student uit het vijandelijke Utrechtsche kamp. Maar Hasebroek's vredelievende natuur stond aan een goede verstandhouding niet in den weg, en er ontstond een vriendschap tusschen hen, die tot het einde toe bleef.

In 1851 werd Hasebroek te Amsterdam be-roepen. Dat was een évenement; want de kerkelijke sfeer was daar destijds rationalistisch of supranaturalistisch, en zeer conservatief. Toen Hasebroek nu in zijn intrepreek (de berispte leerrede is niet uitgegeven, maar een passage daaruit is opgenomen in: *Het vergrijp der zeventien Ouderlingen* van Dr. A. Kuyper, blz. 80) durfde zinspelen op het verschil van geloofs-overtuiging tusschen hem en sommigen zijner collega's, werd hem dit door den kerkeraad zeer kwalijk genomen. In den kring van het Amsterdamsch Reveil vond hij aanzienlijke vrienden. Maar ook onder het eenvoudige volk uit de Vereeniging tot verbreiding der Waarheid, was zijn aanhang groot. En het is wel een sprekend bewijs van den grooten zegen, dien God hem

op zijn art
geen enki
zoozeer ir
leeft als d
in 1860 va
werd door
vereerd. A
geestelijk-
die eens in
redenaars
heeft, roep
ander gel
Amen!" i
en Hasebr
het woorc
prediking
Heiligen (c
van het he
Dat ook d
kan zijn
redenen. V
proza en
zijn ernst
Voorts bl
schart aar
uitgave v.
voortreffel
werd een l
om een vi
der Amste
wezenlijke
in het Rijk
de Orde v

Hasmonee
slachtnaa
wordt afg-
grootvade
wiens zoo
erfelijk hi
de Joden
Hasmonee

Hasmonee
(Num. 33
niet ident
den berg
Akaba.

Hasmonee
der priest
religie- en
Epiphane
volgers, ;
Joodsche
wisten te
De dyn
van *Sime*
Mattathia
in Septen
verheffing
priesters
Romeinen
bekrachtig
dynastie
ook naar
49). Wel f
Sidetes (c
weder in
de nederl
hannes. I

vroeg van hen hem met zijn een vers toe. stuk proza de erpen blik had em geschreven st ontdekt. Dit g van *Waarheid* sen, die, onder broecks naam aen onder onze oek vol mijme- ler levendig en de Camera van aakten de bijna denzelfden op- hielden ze ge- het boek van usschen zal het nze letterkunde tieke uiting van oudige Holland- nperd door een espelingen voor e jonge dominee ebreek leefde te i, schrijfster van truida Toussaint ebben gevraagd. ij de evangelie- le hij jonkvrouw ijn zijde leefde. j zijn komst in ze kerkelijke toe- G. D. J. Schotel er stond hij in Gemeenschappe- che letteren legde een jarenlange or wisseling van erkunde en god- ada, waar hij zes reg in 1849 naar en tijdlang samen en Kate, den oud- student uit het Maar Hasebroek's n een goede ver- g, en er ontstond die tot het einde

e Amsterdam be- nt; want de kerke- rationalistisch of onservatief. Toen preek (de berispte maar een passage *vergrijp der zeven-* Kuyper, blz. 80) schil van geloofs- i sommigen zijner den kerkeraad zeer g van het Amster- zienlijke vrienden. idige volk uit de der *Waarheid*, was i wel een sprekend en, dien God hem

op zijn arbeid heeft verleend, dat de naam van geen enkelen predikant der oudere generatie zoozeer in de Amsterdamsche gemeente voort- leeft als die van Hasebroek. Ten Kate, die hem in 1860 van Middelburg naar Amsterdam volgde, werd door een ontzaglijk gehoor bewonderd en vereerd. Maar van Hasebroek ging veel meer geestelijk-vormende kracht uit. De onderscheiding, die eens iemand tusschen twee beroemde kansel- redenaars maakte: „Als men den eenen gehoord heeft, roept men inwendig, Bravo! Als men den ander gehoord heeft, fluistert men in stilte, Amen!” is geheel van toepassing op Ten Kate en Hasebroek. Zijn hart was in het woord en het woord der genade was in zijn hart. Zijn prediking was doortrokken van de zalving des Heiligen Geestes. En dan ging zijn vertolking van het hoogste gepaard met de schoonste taal. Dat ook de kanselredenaar een woordkunstenaar kan zijn getuigen zijn vele uitgegeven Leer- redenen. Verder spreekt uit zijn vele werken in proza en poëzie zijn eenvoud en godsvrucht, zijn ernst en humor, zijn kunst en geleerdheid. Voorts blijft de naam van Hasebroek vergezel- schapt aan dien van Da Costa, door zijn keurige uitgave van diens gedichten, voorzien van een voortreffelijke biografie. Op zijn 70sten verjaardag werd een bedrag van 18000 gulden bijeengebracht om een van zijn lievelingswenschen, de stichting der Amsterdamsche Koepelkerk, te kunnen ver- wezenlijken. In 1893 werd zijn marmeren buste in het Rijksmuseum geplaatst. Hij was Ridder in de Orde van den Nederlandschen Leeuw. [30.

Hasmon is de stamvader, van wien de ge- slachtsnaam der Hasmoneeën (of Maccabeeën) wordt afgeleid. Hij was de grootvader of over- grootvader van den priester Mattathias uit Modein, wiens zoon Simon in September 141 voor Chr. het erfelijk hooge priesterschap en vorstendom over de Joden verkreeg, waarmee de dynastie der Hasmoneeën gesticht werd. [10.

Hasmona, legerplaats van de Israëlieten (Num. 33 : 24) kan met Hesmon (Joz. 15 : 27) niet identisch zijn. Men moet eerder denken aan den berg Chismeh, een dagreis Noordelijk van Akaba.

Hasmoneeën is de naam van de dynastie der priester-vorsten, welke, na den heldhaftigen religie- en bevrijdingsoorlog tegen Antiochus IV Epiphanes (175—164 voor Chr.) en diens op- volgers, gedurende eenigen tijd weder aan het Joodsche volk een onafhankelijk nationaal bestaan wisten te verzekeren.

De dynastie werd gesticht door de verheffing van *Simon Maccabaeus*, zoon van den priester Mattathias, tot erfelijk hooge priester en vorst, in September van het jaar 141 voor Chr. Deze verheffing, welke plaats had bij besluit van „de priesters en het volk”, werd spoedig door de Romeinen erkend en met een bondgenootschap bekrachtigd, waardoor de positie van de nieuwe dynastie van meet af niet alleen innerlijk maar ook naar buiten sterk stond (zie I Macc. 14 : 35—49). Wel poogde de Syrische koning Antiochus VII Sides (138—128 voor Chr.) het Joodsche land weder in zijne macht te krijgen, doch hij leed de nederlaag tegen Simon's zonen Judas en Jo- hannes. Kortens tijd daarna werd Simon met

Judas en nog een anderen zijner zonen, *Matta- thias*, door zijn schoonzoon *Ptolemaeus*, die de kroon aan zich wilde trekken, verraderlijk ver- moord (135 voor Chr.).

Daarop kwam aan de regeering de bovenge- noemde *Johannes*, onder den bijnaam *Hyrchanus I* (135—104 voor Chr.). *Ptolemaeus* had ook hem pogen om te brengen, maar daar hij tijdig ge- waarschuwd was mislukte dit plan, en *Johannes* wist Jeruzalem in zijn macht te krijgen, eer *Ptolemaeus* hem had kunnen vóór zijn. *Ptole- maeus* sloot zich toen op in een vesting in de nabijheid van Jericho, waar hij door *Johannes* belegerd werd, doch vond gelegenheid om te ontkomen na de moeder van *Johannes* om het leven gebracht te hebben. Onder diens regeering hernieuwde *Antiochus VII* zijn pogingen om zich van het Joodsche land meester te maken, aan- vankelijk niet zonder succes; zijn dood in den veldtocht tegen de Parthen in 128 bood echter aan *Johannes Hyrcanus* de gelegenheid om zich weder geheel van Syrië onafhankelijk te maken, en zijn gebied zelfs uit te breiden. Hij veroverde Samaria en het gebied der Edomieten, welke laatste hij dwong zich te laten besnijden en de Joodsche wet te aanvaarden. Hierdoor wist hij den Joodschen staat weder te verheffen tot een machtspositie als deze sedert de dagen van *Salomo* niet bezeten had. Op dit glorietijdperk volgde echter onder zijn opvolgers weer een snel verval.

Na den dood van *Johannes Hyrcanus I* werd de troon bestegen door *Aristobulus I* (104—103 voor Chr.). Diens kortstondige regeering ken- merkte zich door familietwist, waarin zijn broeder *Antigonus* den dood vond, en door de aanneming van den koningstitel, welke sedert ook door de volgende Hasmoneesche vorsten gedragen werd.

Hij werd opgevolgd door *Alexander Jannaeus* (103—76 voor Chr.), zijn oudsten broeder, die allereerst in strijd geraakte met den door zijn moeder *Cleopatra* van den troon gestooten Egyptischen prins *Ptolemaeus Lathurus*, daarna een veldtocht ondernam tegen het Oost-Jordaan- gebied en eindelijk het land der Filistijnen aan- viel, waarbij de bekende stad Gaza na een hardnekkige belegering in zijn handen geraakte en aan de vlammen werd prijsgegeven. Toen de buitenlandsche vrede was hersteld, braken in het binnenland ernstige geschillen los. De partij der Farizeeën en het door hen beheerschte volk kwamen tegen hem in verzet, dat hij echter in bloed wist te smoren. Opnieuw zocht hij daarop oorlogslauweren te oogsten, en rukte tegen de Moabieten, Arabieren en andere stammen op, waarbij hij echter in een hinderlaag raakte en slechts ternauwernood zijn leven kon redden. Als vluchteling in Jeruzalem teruggekeerd wachtte hem een alles behalve welwillende ontvangst: de Farizeeën kwamen thans in openlijken op- stand, waaruit een burgeroorlog ontstond, die zes volle jaren duurde en aan niet minder dan 50.000 Joden het leven kostte. In dezen burgeroor- log riep de Farizeesche partij hulp van buiten in, n.l. van *Demetrius III*, die destijds over een deel van Syrië regeerde. *Alexander* werd geheel verslagen en moest de vlucht nemen. Later ge-

CHRISTELIJKE ENCYCLOPÆDIE VOOR HET NEDERLANDSCHE VOLK

SAMENGESTELD ONDER REDACTIE VAN

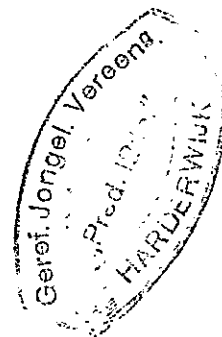
Prof. Dr F. W. GROSHEIDE

Ds J. H. LANDWEHR — Ds C. LINDEBOOM

Ds J. C. RULLMANN

TWEEDE DEEL

EBAL — HYZOP

UITGAVE VAN J. H. KOK TE KAMPEN

[1925]

gedachte dat Adam in het Paradijs reeds de volkomenheid van heerlijkheid bezat is niet juist. Hij stond aan het begin van den weg en een rijke ontwikkeling van heel zijn leven, naar ziel en lichaam en wereld, wachtte hem. Het eeuwige leven en het hemelsch Paradijs was hem voorgehouden. En dan zou het geworden zijn: non posse peccare, niet kunnen zondigen, niet kunnen sterven. De tijd van Adam en Eva in het Paradijs kan niet lang geweest zijn, de zondeval moet reeds spoedig hebben plaats gehad. Want in den staat der rechtheid zijn hun geen kinderen geboren. Kaïn en Abel werden geboren toen de zondeval reeds had plaats gehad.

Door den zondeval heeft Adam het Paradijs verloren. De Cherub met het vlamvend zwaard heeft hem verdreven uit den hof van Eden, opdat hij zijn hand niet zou uitsteken naar den boom des levens, eten van zijn vrucht en leven tot in eeuwigheid (Gen. 3 : 22). Wel werd het vonnis des doods niet dadelijk voltrokken, omdat het genadeverbond intreedt met de belofte van het gezegend Vrouwenzaad, maar Adam moest nu het moeilijke leven in op een aarde die vervloekt is om zijnentwil, en doornen en distelen voortbrengt. De dood wordt uitgesteld, hij mag leven bij het brood, maar in het zweet zijns aanschijns zal hij het gewinnen. Merkwaardig is deze verandering in spijs. In het Paradijs was de vrucht van allen boom hem tot spijs gegeven, na den zondeval wordt het *kruud des velds* hem tot voedsel geschonken. Wat meer is, hij heeft het beeld Gods verloren, voor gerechtigheid en heiligheid is doemschuld en zondigheid in de plaats gekomen. En als hij kinderen gewint, dan is het niet meer naar Gods beeld en naar Gods gelijkenis, maar naar zijn *zondig* beeld (Gen. 5 : 3) waardoor de kracht der erfzonde openbaar wordt.

In den leeftijd van 930 jaar is Adam gestorven. Hij gewon zonen en dochteren, en beleefde nakomelingen tot in het negende gelid. Hij stierf na de geboorte van Lamech, 126 jaar voor de geboorte van Noach. De kerk heeft altoos geloofd dat Adam zalig is afgestorven, omdat het verbond der genade hem is geopenbaard, en Christus *nooit* zonder verlost is.

Adam is voorbeeld en tegenbeeld van Christus Jezus. We lezen van Adam als *voorbeeld* in Rom. 5 : 14: „Adam welke een voorbeeld is Desgenen die komen zou." Daarin is Adam voorbeeld van Christus dat Hij representatief Bondshoofd was van heel de menschheid, en dat Christus is het plaatsbkleedend Bondshoofd in het genadeverbond voor allen die daarin zijn opgenomen. Ook is Adam voorbeeld van Christus in de verkrijging zijner vrouw. In diepen slaap wordt een van zijn ribben genomen, en daaruit Eva gebouwd tot een vrouw. De apostel zegt: „Deze verborgenheid is groot, doch ik zeg dit ziende op Christus en op de gemeente" (Ef. 5 : 32).

Maar veelmeer is Adam *tegenbeeld* van Christus. Rom. 5 : 15—21 leert ons dat gelijk door Adam als bondshoofd dood (vs. 15), schuld (vs. 16), het heerschen van den dood (vs. 17), de schuld tot verdoemenis (vs. 18), het gesteld worden tot zondaars (vs. 19), over al zijn nakomelingen is gekomen, dat zoo door Christus Jezus

de genade Gods (vs. 15), de genadegift der rechtvaardigmaking (vs. 16), de overvloed der genade (vs. 17), de genade tot rechtvaardigmaking (vs. 18), het tot rechtvaardigen gesteld worden (vs. 19) geschonken wordt aan allen die Hem toebehooren. De apostel legt er zelfs den nadruk op dat de kracht van Christus in dezen *veel meer* is dan die van Adam (vs. 17). Het is daarom dat in 1 Cor. 15 gesproken wordt van den *eersten* en *tweeden* Adam. In vs. 21, 22 wordt het Bondshoofd zijn van beiden op den voorgrond gesteld, waardoor of dood of leven ons geworden. En in vs. 45—49 wordt geopenbaard dat de eerste Adam een levende ziel was, de tweede Adam tot een levendmakenden Geest is geworden, en het tegenbeeld ligt hierin dat de eerste Adam uit de aarde aardsch was, de tweede Adam is de Heere uit den hemel. Beloofd wordt dat, gelijk wij het beeld van den aardschen Adam gedragen hebben, wij ook alzo het beeld van den hemelschen Adam zullen dragen.

Het is noodig den eersten Adam, ons aller vader, goed te leeren kennen, opdat we weten hoe groot onze zonde en ellende is, en daardoor gedreven worden te zoeken den weg der verlossing die door den tweeden Adam geopend is. [16.

Adama, d. w. z. „vruchtbare bodem", I. beter vertaald Adma, een der vijf Kanaänietische koningssteden (Gen. 10 : 19) in het dal Siddim, die (Gen. 14) door Kedor Laomer voor haren afval getuchtigd, door Abraham bevrijd, maar bij het ontstaan der Doode zee door vuur van den hemel verwoest werden (Gen. 19). In Hosea 11 : 8 worden zij als waarschuwend voorbeeld aan Israëli voorgehouden. — II. Een stad in den stam Naftali (Jozua 19 : 36) hoogstwaarschijnlijk Zuidwestelijk van Irbid.

Adama van Scheltema (Carel Steven), geboren 25 Januari 1815 te 's Gravenhage, overleden 12 Augustus 1897 te Arnhem, studeerde te Leiden en werd daarna op 29 September 1839 als Ned. Herv. predikant te Borselen bevestigd, om dit dorp in 1844 voor Colijnsplaat te verwisselen. Van daar ging hij in 1845 naar Hoorn en in 1849 naar Amsterdam, waar hij tot in 1881 heeft gearbeid, toen hij om gezondheidsredenen eervol emeritaat verkreeg. Reeds vroeg had hij zich gewend om uit het hoofd te spreken, en dit gaf hem die groote gemakkelijheid, om overal, waar hij tot voorgaan geroepen werd, het juiste woord te vinden, een woord, dat zich richtte tot het hart en het geweten zijner hoorders. Zijn vriendelijke, opgewekte persoonlijkheid, wars van alle stroefheid, zoewel in opvatting als in vorm, bij allen ernst volstrekt niet afkeerig van scherts, maakte hem bemind en deed hem den weg tot menig hart vinden. Niet weinig hielp hem daarbij ook in later jaren zijn rijke ervaring en menschenkennis, daar hij met zoovelen omging van onderscheiden landaard, stand en beschaving. Onuitputtelijk was de schat, waaruit hij, ook bij het gezellig onderhoud, tal van verhalen en opmerkingen te berde bracht, zonder zichzelf daarbij eenigszins op den voorgrond te plaatsen. Vooral op filantropisch terrein heeft hij zich verdienstelijk gemaakt. Een reis naar Engeland is voor hem een ge-

wichtig keerpunt in zijn leven geweest. Daar is hij, te Londen, in kennis gekomen met den arbeid van Mevrouw Wightman. En al het goede, dat Engeland op Christelijk-filanthropisch gebied bezat, bracht Adama van Scheltema naar Nederland over. In navolging van wat hij te Londen had gezien, stichtte hij in de Egelantierstraat te Amsterdam een wijkgebouw als middelpunt zijner werkzaamheden, het „Koning Willemshuis”, waarvan in 1863 namens Z.M. den Koning door den Burgemeester van Amsterdam de eerste steen werd gelegd. En waar de ervaring hem leerde, dat het drankgebruik voor zooveel de bron is van geestelijken en tijdelijken achteruitgang, werd hij de baanbreker der geheelonthouding van alcoholische dranken. Ook stichtte hij een vereeniging tot bevordering van den Christelijken volkszang, „De Harpe Sions”, die den liederenbundels van Philip Philipps en van Sankey, en „Neerbosch' Zangen” ingang verschaftte. Zelf ook dichter, gaf hij godsdienstige liederen uit, waarvan No. 222 en 227 in den Vervolgbundel der Ned. Herv. kerk zijn opgenomen. Verder was hij de ziel van de Nederlandsche Zondagsschoolvereeniging en redigeerde hij mede haar orgaan: „De Christelijke Familiekering”. Jarenlang maakte hij ook deel uit van het hoofdbestuur van het „Nederlandsch Godsdienstig Tractaatgenootschap”. Hij schreef een Levensbeschrijving van Spurgeon en vertaalde voortreffelijk de „Praatjes van Jan Ploeger”, „Bunyans Christenreize” en „Uncle Tom's Cabin”. Het ridderkruis van den Nederlandschen Leeuw versierde zijn borst. De bekende socialistische dichter, zijn naamenoot, die in Mei 1924 overleed, was zijn kleinzoon. [30.

Adams nakomelingschap. Dat van het ééne eerste menschenpaar het gansche menschelijke geslacht afstamt, wordt door de geheele geschiedenis der patriarchen ondersteld en is zeer bepaald de leer des Nieuwen Testaments (Hand. 17: 26). Wanneer latere geleerden het groote verschil van lichaamsbouw en taal, zoowel als de bevolking van de verschillende werelddeelen, die door wijde zeeën van elkander gescheiden zijn, niet anders meenen te kunnen verklaren, dan uit meerdere stamouders, zien wij toch, dat daarentegen juist de meest geleerde natuur- en taalonderzoekers door diepe onderzoekingen zich gedrongen voelen de Bijbelsche leer van de afstamming van één menschenpaar als de ware te erkennen, welke dan ook met de eenheid van het Goddelijk verlossingsplan in nauw verband staat.

Adder. De adders (viperidæ) vormen een familie van de orde der slangen en behooren tot de klasse der kruipende dieren. Hun lichaam is bedekt met schubben. Ongeveer 60 soorten zijn bekend; alle zijn zeer giftig. Zij hebben in de bovenkaak één of twee giftanden, die hol zijn en in gemeenschap staan met de gifblaas, waarin het door de beide onder de oogen gelegde gifklieren afgezonderde gif bewaard wordt. Bij het bijten loopt het gif door het tandkanaal, dat aan den voorkant even boven de punt van den tand een opening heeft, in de wond en van daar in het bloed. Breekt de giftand af, dan wordt hij vervangen door een anderen. Met

slechts enkele uitzonderingen zijn adders op den grond levende nachtdieren; zij voeden zich met kleine zoogdieren, vogels en hagedissen. De meeste adders brengen levende jongen ter wereld; sommige leggen eieren. In ons land komt alleen voor de 70 centimeter lange gewone adder (*Vipera berus*), die vooral leeft van muizen, hagedissen en kleine vogels, onder den grond een winterslaap houdt en gemakkelijk te herkennen is aan een zwart-bruine zigzagvormige streep over den rug. Het wijfje legt gemiddeld 10 eieren, waaruit de jongen onmiddellijk te voorschijn komen. Een der gevaarlijkste adders is de pufadder (*bitis* of *Vipera arietans*), die dikwijls langer dan 1 meter wordt en in Zuid-Afrika leeft. Een kind der woestijn is de zandkleurige gehoornde adder (*Vipera cerastes* of *cerastes cornutus*), die in Noord-Afrika, Palestina en Arabië voorkomt en 60 centimeter lang wordt.

Gehoornde adder.

Boven ieder der oogen bezit zij een spitstoe-loopend horentje: vandaar de naam hoornadder. Volgens Konrad von Gesner (1516—1565), bijgenaamd de „Duitsche Plinius”, verbergt de hoornadder haar lichaam onder het zand en lokt met de daarboven uitstekende horentjes vogels, die dan gemakkelijk haar prooi worden. De gehoornde adder is zeer vlug in haar bewegingen en dikwijls des nachts een groote last voor woestijnreizigers. Zij voedt zich vooral met muizen en vermenigvuldigt zich door het leggen van eieren.

Op vele plaatsen in de Heilige Schrift wordt melding gemaakt van adders en van addervergift (Gen. 49 : 17; Deut. 32 : 33; Job. 20 : 14 en 16; Ps. 58 : 5 en 6; 91 : 13; 140 : 4; Jes. 11 : 8; 41 : 24; 59 : 5; Matth. 3 : 7; 12 : 34; 23 : 33; Luk. 3 : 7; Hand. 28 : 3). In Spr. 23 : 32 wordt het woord, dat de Statenvertalers gewoonlijk door basillisk hebben overgezet, vertaald door adder. [31.

Adelaar. 1. Deze roofvogel is de schoonste onder de vogelen en terecht de koning der vogelen genoemd. Wel wordt hij door andere vogelen in grootte overtroffen, maar door geen enkele in kracht en sterkte, majestueuze houding, hooge en snelle vlucht (Spr. 30 : 19); ook niet in scherpte des gezichts, in reuk en in levensduur, zoodat de beeldrijke taal der Heilige Schrift ook meermalen van de eigenschappen van dezen vogel gebruik maakt. In de Heilige Schrift worden meer vogels onder het geslacht der adelaars gerekend, dan de tegenwoordige wetenschap doet. — 1. De *goudadelaar*, die geelbruin gevederd,

CHRISTELIJKE ENCYCLOPÆDIE VOOR HET NEDERLANDSCHE VOLK

SAMENGESTELD ONDER REDACTIE VAN

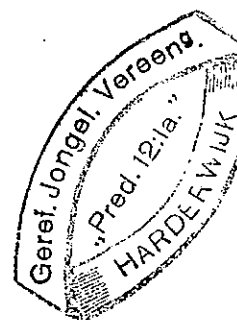
Prof. Dr F. W. GROSHEIDE

Ds J. H. LANDWEHR — Ds C. LINDEBOOM

Ds J. C. RULLMANN

EERSTE DEEL

A — DYNAMISME

UITGAVE VAN J. H. KOK TE KAMPEN

s van
mans.
vijf) en
sch den
De belde
iets met

CHRISTELIJKE ENCYCLOPÆDIE VOOR HET NEDERLANDSCHE VOLK

SAMENGESTELD ONDER REDACTIE VAN

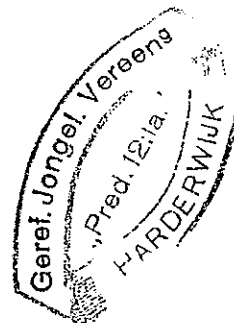
Prof. Dr F. W. GROSHEIDE

Ds J. H. LANDWEHR — Ds C. LINDEBOOM

Ds J. C. RULLMANN

DERDE DEEL

IBAS VAN EDESSA — LYSTRA

UITGAVE VAN J. H. KOK TE KAMPEN

Linde (A. van der). Deze zonder twijfel zeer kundige man werd indertijd door Da Costa en Groen van Prinsterer als een jeugdig geleerde van uitnemende scherpzinnigheid geprezen. Zijn vertaling van Stahl's meesterwerk *De politieke en kerkelijke Partijen in Europa* werd gedurig aangehaald. In 1866 keerde hij zich echter tegen de motie-Keuchenius. Hij schreef toen een studie over *de ontbinding van de Tweede Kamer*; het derde gedeelte dezer studie over de *Volte-face van Groen van Prinsterer* verscheen in 1867 afzonderlijk. Tegen de moderne theologie schreef hij in 1863 een brochure: *Gedachten over de eerste voordracht van Ds Hooijkaas Herderschee*, en in 1865 *Het Nijmeegsch Protest*. Reeds eerder had hij zich gemengd in de kerkelijke troebelen der Christelijke Afgescheiden Gemeenten met een brochure: *Wie is rechtzinnig?* (1858) en *De strijdende Gereformeerde kerk* (1859). Hij stichtte een eigen gemeente en bediende daar de sacramenten. Op de Synode der Christelijk Afgescheidene Gereformeerde kerk in 1863 te Franeker kwam daarom de vraag ter sprake, of de doop, bediend door A. van der Linde, voor eenige jaren lidmaat der gemeente Amsterdam, wettig is of niet. De Synode oordeelde, dat de doop door A. van der Linde bediend, geen doop is, dewijl hij geen zending had, weshalve degenen, die uit zijne volgelingen tot onze kerk overgekomen zijn of overkomen zullen, en door hem zoogenoemd gedoopt zijn, moeten gedoopt worden. Intusschen ontviel Van der Linde meer en meer aan het geloof, en raakte hij voor goed in de strikken der vrijdenkerij verward. Hij schreef een Inaugural-Dissertation: *Spinoza, seine Lehre und deren ersten Nachwirkungen in Holland* (1862); ook een met groote zorg bewerkte *Bibliographie* (1871), bevattende een volledig overzicht van alle geschriften, die onder de inen nawerking van het Spinozisme het licht zagen. Bekend is voorts van zijn hand de *Bibliographie over David Joris* (1867) en een *Bibliographie der geschriften van en tegen Balthasar Bekker* (1869). In 1864 gaf hij uit een herdruk van de *Belijdenisse des Gheloofs — gedrukt in den Jare onzes Heeren Jesu Christi: MD en LXII*, verrijkt met een voorrede. In 1869 verschenen de *Hymnen ofte Lofzanghen op de Christelijke Feestdagen ende andersins* uit 1615; aan den herdruk van dit hoogst zeldzaam geworden boekje liet hij een belangrijke *Inleiding* voorafgaan. Voorts hebben zijn *Coster-legende*, zijn *Gutenberg* en zijn in drie deelen verschenen *Geschiedenis van de Uitvinding van de Boekdrukkunst* veel bijgedragen tot oplossing van de vraag, wie de uitvinder is van de Boekdrukkunst. In 1891 zond Professor Dr A. v. d. Linde (want deze onze landgenoot had inmiddels te Berlijn den titel van professor ontvangen) een pamflet in de wereld over *Michaël Servet, een Brandoffer der Gereformeerde Inquisitie*. Uit dit boek spreken zijn diepe afkeer van — en bittere vijandschap tegen de vertegenwoordigers van den Protestantschen geest, onder de Lutherschen en Gereformeerden der 16e eeuw beiden. Het geschrift werd door Professor Fruin in *De Spectator*, door Professor De Hoop Scheffer in *De Gids*, door Professor Kleyn in *De Theologische Studiën* en

door Professor Rutgers in zijn studie over Calvijns invloed op de reformatie in de Nederlanden, naar verdienste getaxeerd. [30.

Linden (Van der). I. J. H. van der Linden was ouderling van de Nederlandsch Hervormde gemeente te Amsterdam in het derde kwart der negentiende eeuw, geen godgeleerde van beroep, maar die met eere de pen kon hanteeren in den kerkelijken strijd. Als onderteekenaar van „onbetamelijke adressen” aan den kerkeraad tegen het liberaal regime ingediend, werd hij in 1860 bijna geroyeerd. In 1870 schreef hij een brochure *Vrijheid en Gezag* naar aanleiding van een anonieme brochure: *Gezag of Vrijheid?* Als secretaris van den broederkring Eensgezindheid schreef hij in de *Christelijke Stemmen* van 1873 een bescheiden terechtwijzing aan den heer N. M. Feringa inzake de oprichting der vereniging: *Beraad* onder Dr Kuypers. In *De Standaard*, Zondagsnummer van 16 Februari en 9 Maart 1873 plaatste deze daartegenover zijn voorstelling van de wordingsgeschiedenis dezer nieuwe vereniging en verwees voorts naar het antwoord, dat hij den heer Van der Linden zou geven in de *Christelijke Stemmen*. Dit antwoord verscheen in het April-nummer van genoemd tijdschrift onder den titel van *Confidentie aan den Welv. Heer J. H. van der Linden*, en werd ook afzonderlijk uitgegeven.

II. **Jacobus van der Linden**, geboren te Dubbeldam 9 Juli 1852, overleden te 's Gravenhage 20 Februari 1926, werd op 12-jarigen leeftijd naar de kostschool van den heer Hasselman aan den Nieuwendijk gezonden en studeerde vervolgens aan de Theologische School te Kampen. Na in 't huwelijk te zijn getreden met de jeugdige weduwe Mevrouw Gezelle Meerburg—Van Andel werd hij op 22-jarigen leeftijd door Ds Gezelle Meerburg van 's Gravendeel tot zijn dienstwerk in de Christelijke Gereformeerde kerk te Westmaas ingeleid. Vervolgens stond hij in Bolsward, Leiden, Heusden en 's Hertogenbosch. Van 1893 tot 1920 was hij predikant te 's Gravenhage. Daar zag hij de Gereformeerde kerk tot bloei komen. A en B verdwenen. Zijn arbeid bepaalde zich niet alleen tot de plaatselijke kerk, waar hij diende. Ook op provinciale Synodes was hij een welbekende figuur. En meermalen had hij zitting in het moderamen der Generale Synode. Van de Theologische School was hij Curator. Als kanselredenaar imponeerde hij door zijn rijzige gestalte, zijn schoone stem, zijn bloemrijke taal en zijn warme mystiek. Overvloedig was zijn persarbeid. Behalve zijn standaardwerk: *Het Heilige Land*, zag van zijn hand in het licht: *Christus Consolator, Christus Remunerator, De Heere is mijn Herder, In de oefenschool des gebeds, Waarheid of Dwaling, Heeft de Christelijke Gereformeerde kerk recht van bestaan, Een onhoudbaar standpunt, Waarom zijt gij lid eener Gereformeerde kerk?* [30.

Lindhout (Johannes van 't), geboren te Beuningen bij Nijmegen 4 September 1836, overleden te Nijmegen 18 Januari 1918, was eerst als colporteur en daarna met veel zegen als evangelist der Nederlandsche Evangelische Protestantsche Vereeniging werkzaam. In 1863 kocht hij een oud huis in de Brouwerstraat te Nijmegen

en richte dat tot weeshuis in. In 1867 werd de weesinrichting naar Neerbosch verplaatst, waar zij zich zeer uitbreidde en een middelpunt van Christelijken arbeid werd. Onder veel zorg en moeilijkheden werkte de directeur met liefde en ijver aan het doel, om al die weezen den indruk te geven dat Jezus in de wereld gekomen is om hen gelukkig te maken. En menig kind, dat anders onherroepelijk verloren was zijn gegaan, is daar gered. Ook de weezendrukkerij waar o.a. *Het Oosten* gedrukt werd, werkte met veel zegen. In 1903, na 40-jarigen arbeid, legde Van 't Lindenhout het directeurschap der weesinrichting te Neerbosch neder. In die 40 jaar werden er 3085 weezen verpleegd. [30.

Lindsey (Theophilus), geboren 20 Juli 1723, gestorven 1808, bekend uit den strijd over de 39 Artikelen. Hij ontving zijn vorming in Cambridge, werd in 1747 prediker in Spitelfields in Londen, reisde als kapelaan van den Hertog van Somerset naar het vasteland, en was daarna leeraar te Kvikby Wilk, Piddelton en Catterick. Hij trachtte in 1771 den tweespalt inzake de 39 Artikelen waarin hij zich bevond met zijn aanhangers, op te lossen door een smeekschrift aan het Parlement te richten waarin hij losmaking verzocht van de verplichting die in die artikelen opgelegd was. Toen dit werd geweigerd, trad hij in 1773 uit zijn ambt, stichtte in 1774 in Londen een Unitarische gemeente, aan welke hij tot 1793 verbonden bleef. Hij schreef tot rechtvaardiging van zijn standpunt in 1774 zijn apologie, en in 1782 een uiteenzetting van de leer der Unitaristen: *The Catechist*, en in 1783 een geschiedenis van de Unitarische leer. [28.

Lingen (Frederik Philip Lois Constant van), geboren te Herwijnen 15 April 1832, overleden te Velp 31 Augustus 1913, bezocht als knaap het gymnasium te Zalt-Bommel, werd in 1848 theologisch student te Leiden, legde daar in 1852 candidaatsexamen af, en werd 3 Mei 1854 tot de Evangeliebediening in de Nederlandsch Hervormde kerk toegelaten. Zijn eerste gemeente was Hensbroek, waar hij 14 Januari 1855 bevestigd werd. Toen hij predikant werd, was hij met het hoofd modern, met het hart rechtzinnig. Door een tractaatje bekeerd, predikte hij nu voortaan de noodzakelijkheid en de zaligende kracht der wedergeboorte. Tot het jaar 1859 was hij nog te Hensbroek werkzaam. Toen ontving hij een roeping naar Broek op Langendijk, welke gemeente van ouds als rechtzinnig bekend stond. En ofschoon hij hier slechts een drietal jaren arbeidde, toch voelde hij er zich bijzonder op zijn plaats en was er met zegen werkzaam. In dien tijd schreef hij meermalen artikelen in *De Heraut*, en besprak hij op menige vergadering den droeven toestand der Nederlandsch Hervormde kerk, waarvoor hem allens de oogen waren opengegaan, terwijl de Vereeniging tot handhaving van de leer en de rechten der Nederlandsch Hervormde kerk hem tot haar Voorzitter koos. In 1862 werd ook mede door zijn toedoen, in Odeon te Amsterdam, de Evangelisch-Confessioneele Predikantenvereeniging opgericht, en in het hoofdbestuur van de in 1864 te Utrecht opgerichte Confessioneele Vereeniging had hij jarenlang zitting. Met dat al

was hij evenwel niet voldaan. De beste weg tot kerkherstel was z.i. godvrezende jongelieden tot predikant op te leiden. Zelf begon hij met een tweetal jongelingen. In 1862 nam hij het beroep aan naar Zetten, waar hij tot 1881 werkzaam was. Hier was het ook, dat hij de vertaling van Dächsel's Bijbelverklaring ter hand nam en voltooide. Bovenal echter stelde hij zich de opleiding tot het predikambt ten doel. Voortdurend breidde zich het aantal jongelingen uit. Zoo ontstond langzamerhand het gymnasium te Zetten, waarvoor 16 September 1867 het reglement werd vastgesteld. Tien jaar later werd het gymnasium verbouwd en vergroot, en ging ook Ds van Lingen met zijn gezin het bewonen. In 1881 verkreeg hij op zijn verzoek eervol ontslag als predikant, om zich voortaan geheel aan het gymnasium te wijden. Aan de Doleantie nam hij een werkzaam aandeel, door candidaat Houtzagers mede te examineeren en als predikant te Kootwijk te bevestigen. In een maandschrift, *Petahja*, ijverde hij voor de Doleantie. Ontevreden over den gang van zaken ging hij echter in 1891 tot de Christelijke Gereformeerde kerk over. Van toen af werd hem zijn arbeid te Zetten steeds moeilijker. In 1893 verzocht en verkreeg hij daarom als directeur van het gymnasium ontslag. Hij nam nu een beroep aan naar de Christelijke Gereformeerde kerk te Rotterdam, waar hij terstond weer aanving jongelingen op te leiden tot den dienst des Woords. En reeds het volgende jaar benoemde de Synode der Christelijke Gereformeerde kerk hem tot docent aan haar Theologische School te 's Gravenhage, aan welke inrichting hij tot 1909 werkzaam was. Tot op het laatst van zijn leven schreef hij nog van tijd tot tijd artikelen in dag- en weekbladen. Op 80-jarigen leeftijd nam hij zelfs nog ijverig deel aan de werkzaamheden der Commissie voor een nieuwe Bijbelvertaling, en tot Februari 1913 diende hij nog vacante gemeenten in de prediking des Woords. Na een pijnlijke oogoperatie spoedde zijn loopbaan ten einde. En in zijn woning *El-Nathan* te Velp ontsliep hij in den ouderdom van ruim 81 jaren. [30.

Lingen (Gottlieb Wilhelm Antony van der), geboren te Kaapstad 29 Mei 1804, overleden te De Paarl (Kaapkolonie) 7 November 1869, was de zoon van een zendeling, die door het Londensch Zendinggenootschap naar Kaapstad was gezonden. In het begin van 1818 vertrokken zijn ouders met hem naar Europa, waar zij te Harmelen bij Utrecht den ouden grootvader begroetten. Na te Utrecht op de Hiëronymusschool te zijn voorbereid, werd hij daar 14 September 1822 als student ingeschreven. Een geloovig medestudent Kohlbrugge werd het middel tot zijn bekeering. In 1827 tot candidaat in de Godgeleerdheid bevorderd, werd hij in 1828 aan zijn geboorteland herinnerd, toen te Utrecht de Kaapsche student Hendrik Faure, die daar theologie studeerde, overleed. En het verlies, dat de Kaapsche kerk lijden zou in dezen veelbelovenden jongeling, deed hem besluiten zijn krachten en talenten aan de Zuid-Afrikaansche kerk te wijden. Hij ontving een beroep naar de volksplanting Zwartland. Den 6den Januari 1831 te Kaapstad aangekomen, vernam hij daar dat de